

SELETUSKIRI

regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Maaeluministri määruste muutmine seoses põllumajandusliku vähese tähtsusega abi ja riigiabi andmise tingimuste muutumisega” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse § 11 lõike 1 ja § 18 lõike 1 alusel.

Eelnõuga viiakse ministri määrused kooskõlla komisjoni määrusega (EL) 2024/3118, millega muudetakse määrust (EL) nr 1408/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes põllumajandussektoris (ELT L, 2024/3118, 10.12.2024)¹.

Põllumajandusliku vähese tähtsusega abi määruse kehtivusaeg pidi lõppema 31. detsembril 2027, kuid aprillis 2024 kutsus Euroopa Ülemkogu komisjoni üles leidmaks võimalusi, et suurendada põllumajandusele antava vähese tähtsusega abi ülemmäära. Mais 2024 algatas Euroopa Komisjon põllumajandusliku vähese tähtsusega abi määruse läbivaatamise, võttes arvesse põllumajandussektorit viimastel aastatel mõjutanud inflatsioonisurvet ja kõrgeid toormehindu. Läbivaatamisprotsess hõlmas 2024. aasta juunis algatatud avalikku konsultatsiooni, samuti 2024. aasta juulis ja oktoobris toimunud kohtumisi liikmesriikidega.

Läbirääkimisprotsessi tulemusena lepidi kokku, et edaspidi võib ühele ettevõtjale antava põllumajandusliku vähese tähtsusega abi kogusumma mis tahes kolme aasta pikkuse ajavahemiku jooksul olla kuni 50 000 eurot. Varasemalt oli abi ülempiiriks maksimaalselt 25 000 eurot. Muudatus seisnes ka ajaperioodis. Kui varasemalt võeti arvesse kolm eelnevat eelarveaastat (taotleja majandusaastad), siis edaspidi on aluseks abi andmisele eelnenud kolm jooksvat aastat.

Komisjoni määruse (EL) nr 1408/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes põllumajandussektoris (ELT L 352, 24.12.2013, lk 9–17)² muudatus (EL) 2024/3118 jõustus 10. detsembril 2024.

Põllumajandusliku vähese tähtsusega abi seotud muudatused tehakse maaeluministri 23. jaanuari 2018. a määruses nr 4 „Turuaarendustoetus“ (edaspidi *turuarendustoetuse määrus*) ja maaeluministri 6. veebruari 2019. a määruses nr 12 „Mesilaspere toetus“ (edaspidi *mesilaspere toetuse määrus*). Ühtlasi muudetakse mesilaspere toetuse saamise tingimusi sätestades mesilasperede miinimumarvu, millest alates toetust makstakse ja sihtrühma, kellele toetust makstakse.

Lisaks muudetakse maaeluministri 15. detsembri 2016. a määrust nr 69 „Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord“, milles parandatakse lisas 1 sätestatud summa, millest alates tuleb esitada riigiabi saajate nimekiri.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi regionaalarengu osakonna nõunik Pirkko-Liisa Meius (625 6534, pirkko-liisa.meius@agri.ee) ja põllumajanduspoliitika osakonna peaspetsialist Helena Vaher (625 6237, helena.vaher@agri.ee).

¹ Leitav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=OJ:L_202403118

² Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02013R1408-20231025>

Juriidilise ekspertiisi on eelnõule teinud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (566 919 73 jaana.lepik@agri.ee) ning keeleliselt on eelnõu toimetanud sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 muudetakse maaeluministri 6. veebruari 2019. a määrust nr 12 „Mesilaspere toetus“.

Mesilaspere toetuse määruse § 1 lõikesse 1 tuuakse sisse kaks lisatingimust, mille kohaselt makstakse toetust juriidilisele isikule või füüsilisest isikust ettevõtjale ja kellel on vähemalt 16 mesilasperet. Mesilaspere toetuse eesmärk on aidata kaasa bioloogilise mitmekesisuse säilimisele ja põllumajanduskultuuride saagikusele. Toetus on ka oluliselt mõjutanud põllumajandusloomade registris mesilasperede registreerimist. Senini maksti mesilaspere toetust kõikidele mesinikele, kellel oli põllumajandusloomade registris registreeritud vähemalt üks mesilaspere. See tähendab, et toetust maksti ka mesilaspere pidajatele, kes pidasid mesilasi enda tarbeks. 30.04.2018 seisuga, mil mesilaspere toetust veel ei makstud, oli põllumajandusloomade registris mesilasperede arv 37 784. Mesilasperede arv on kuue aasta möödudes suurenenud 24%, 30.04.2024 seisuga oli registreeritud mesilasperede arv 46 685. Põllumajandusloomade registris olev informatsioon mesilasperede kohta on oluliseks osaks loomatauditõrje meetmete rakendamisel, loomahaiguste ennetustöös ja likvideerimisel. Seetõttu on mesilasperede registreerimine põllumajandusloomade registris jätkuvalt olulise tähtsusega. Põllumajandusloomade registrisse tuleb kanda tegevuskohad, kus tegeletakse mesindusega, seda nii oma tarbeks kui turustamise eesmärgil. Kõigi mesilate registreerimise kohustus on tingitud Eesti Mesinike Liidu vajadusest luua täielik mesilate andmekogu eesmärgiga kaitsta mesilasi taimekaitsevahendite kasutamisest lähtuvate ohtude eest ning Põllumajandus- ja Toiduameti vajadusest tõhustada järelevalvet mesilastaudide tõrje ja toodangu üle. Igakuised andmed mesilasperede arvu muutumise kohta tuleb esitada põllumajandusloomade registrisse maaeluministri 25. novembri 2021. a määruse nr 74 „Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkumisest ning kõrvaldamisest teavitamine kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded“ § 1 lõike 6 kohaselt. Registris registreeritud mesilasperede arvust sõltub ka järgmise perioodi (alates 2028) mesindussektoris sekkumise toetuse eelarve.

Alates 2025. aastast on mesilaspere toetuse täiendavaks eesmärgiks tagada toidujulgeolek ja mesindussektori konkurentsivõimelisus. Kuigi mee hind on siseturul stabiilne, siis mee kokkuostuhinnad on sektori sõnul langenud. Kokkuostuhindade langus on tekitanud turukriisi, mis põhjustab meekäitlejatele konkurentsivõimelisuse püsimisel raskusi. Ühtlasi soovime ettevõtlusega tegelevaid füüsilisi isikuid suunata ennast registreerima äriühinguna või füüsilisest isikust ettevõtjana. 2024. a taotles mesilaspere toetust 1932 mesinikku, kellel oli kokku 35 468 mesilasperet. Taotlejate hulgas oli 1181 füüsilisest isikust mesinikku, kellel oli kokku 9739 mesilasperet. Füüsilistel isikutel oli mesilasperede arv vahemikus 1-119. Kui mesinike mesilasperede arv on vahemikus 16-119, ei ole usutav, et tegemist on ainult enda tarbeks mee tootmisega. See viitab pigem ettevõtlusele ja äritegevusele, millelt tuleb deklareerida tulud ja tasuda maksud. Tulenevalt vähenenud eelarvest ja lähtudes ülalnimetatud eesmärkidest, vaadati toetuse maksmise põhimõtteid ümber. Eelnevalt nimetatud eesmärkide tõttu ei maksta enam toetust isiklikuks tarbimiseks mesilasi pidavatele füüsilistele isikutele. Hobimesinikele jääb jätkuvalt kättesaadavaks mesindussektoris sekkumise toetuse tegevuskava raames toimuvad tegevused, millest saavad kasu kõik mesinikud.

Toetust makstakse endiselt alates esimesest mesilasperest. Edaspidi on toetus suunatud meetootmisega tegelevale füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule. Valitud mesilasperede arvu aluseks on põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määrus nr 72 „Väikeses koguses esmatoodete turustamise hügieeninõuded“, kus väikeses koguses mee esmatootjaks

loetakse mesinikud, kellel on kuni 15 mesilasperet ning teavitatud meekäitlejaks loetakse mesinikud, kellel on rohkem kui 15 mesilasperet.

Mesilaspere toetuse määrase § 7 lõige 1 tunnistatakse kehtetuks, kuna edaspidi makstakse toetust vaid füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule. Lõiget 2 muudetakse tulenevalt komisjoni määruses (EL) 2024/3118 sätestatud nõudest, mille kohaselt ei tohi ühele füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule toetuse andmisele vahetult eelnenud kolme aasta jooksul antud põllumajanduslik vähese tähtsusega abi koos taotletava toetusega ületada põllumajandusliku vähese tähtsusega abi ülemmäära 50 000 eurot.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse maaeluministri 15. detsembri 2016. a määrust nr 69 „Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord“ lisa 1.

Alates 1. jaanuarist 2023. a kohaldatakse põllumajandusettevõtetele antava riigiabi suhtes komisjoni määrust (EL) 2022/2472, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 327, 21.12.2022, lk 1–81). Nimetatud määruse artiklis 9 kehtestati nõue, et liikmesriigid peavad avaldama riigiabi läbipaistvusmoodulis³ teabe iga üksikabi kohta, mis ületab 10 000 eurot põllumajandusliku esmatootmisega tegelevate abisaajate puhul ja 100 000 eurot nende abisaajate puhul, kes tegelevad põllumajandustoodete töötlemise või turustamisega või kes tegutsevad metsandussektoris või aluslepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jääval tegevusalal. Sellest tulenevalt tuleb uuendada aretustoetuse määrase lisa 1 ja viia see komisjoni määrusega kooskõlla.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse maaeluministri 23. jaanuari 2018. a määruse nr 4 „Turuarendustoetus“ § 5 lõiget 5.

Turuarendustoetuse määrase § 5 lõiget 5 muudetakse tulenevalt komisjoni määruses (EL) 2024/3118 sätestatud nõudest, mille kohaselt ei tohi ühele ettevõtjale toetuse andmisele vahetult eelnenud kolme aasta jooksul antud põllumajanduslik vähese tähtsusega abi koos taotletava toetusega ületada põllumajandusliku vähese tähtsusega abi ülemmäära 50 000 eurot.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks komisjoni määrus (EL) nr 1408/2013 ja seda muutev komisjoni määrus (EL) 2024/3118 ning komisjoni määrus (EL) 2022/2472, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 327, 21.12.2022, lk 1–81).

4. Määruse mõjud

Muudatusega põllumajandusliku vähese tähtsusega abi osas ei kaasne täiendavaid mõjusid meetme rakendamisel, kuivõrd määrused viiakse Euroopa Komisjoni määrusega kooskõlla. Peamine seda toetusmeetet puudutav muudatus on kolmeaastase ajavahemiku kohta kohaldatava põllumajandusliku vähese tähtsusega abi ülemmäära tõstmine ettevõtja kohta 25 000 eurolt (kehtis alates 2019. aastast) 50 000 eurole, et võtta arvesse inflatsiooni ja kõrgeid toormehindu põllumajandussektoris. Lisaks on ühtlustatud põllumajandusliku vähese tähtsusega abi määrus komisjoni määrusega (EL) 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu

³ Riigiabi läbipaistvusmooduli avalik otsing, mis on kättesaadav järgmisel veebisaidil:
<https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=et>

artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes ning kolmeaastast ajavahemikku arvestatakse edaspidi jooksvalt, mitte enam majandusaastapõhiselt.

2024. a taotlesid füüsilised isikud ja mesinikud, kellel oli kuni 15 mesilasperet, mesilaspere toetust kokku 13 451 mesilasperele, mis on 38% mesilasperede koguarvust, kelle kohta toetust taotleti. Kui mesilaspere toetust hakatakse maksma vähemalt 16 mesilasperega füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule, siis eelnevalt nimetatud 13 451 mesilasperet (füüsilised isikud ja kuni 15 mesilasperega mesilaspere pidajad) toetust ei saa. Mesilaspere toetuse maksmine vähemalt 16 mesilasperega mesilaspere pidajatele võib mõjutada põllumajandusloomade registris registreeritud mesinike ja mesilasperede arvu. Mesindussektoris sekkumise toetuse järgmise perioodi (alates 2028) eelarve sõltub põllumajandusloomade registris registreeritud mesilasperede arvust. Mesilaspere toetuse uus tingimus maksta toetust ainult neile mesilaspere pidajatele, kes peavad mesilasi majandustegevuse eesmärgil võib mõjutada enda isiklikuks tarbimiseks mesilasi pidavaid füüsilisest isikust mesinikke oma mesilasperede arvu mitte teavitama. Samas võib mesilaspere toetuse teise uue tingimuse tõttu, mille kohaselt mesilaspere toetust makstakse mesilaspere pidajatele, kellel on vähemalt 16 mesilasperet, motiveerida mesinikke hoopis suurendama oma mesilasperede arvu, et taotleda toetust.

Muudatusega avaldatava üksikabi osas ei kaasne täiendavaid mõjusid, määruse lisa viiakse Euroopa Komisjoni määrusega kooskõlla, nõue avaldada teave üksikabi kohta, mis ületab 10 000 eurot põllumajandusliku esmatootmisega tegelevate abisaajate korral kehtib alates 01.01.2023.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõuga ei kaasne riigieelarvele kulusid ega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile. Rahandusministeerium ei ole ettenähtud tähtajaks eelnõude infosüsteemi EIS kandnud kirja eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendatult mittenõustumise kohta ning seetõttu loetakse eelnõu Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt nimetatud ministeeriumi poolt kooskõlastatuks. Eelnõu esitati arvamuse esitamiseks PRIA-le, kelle ettepanekuga on arvestatud. Lisaks esitati eelnõu arvamuse esitamiseks Põllumajandus-Kaubanduskojale ja Eestimaa Talupidajate Keskliidule, kes ettepanekuid ei esitanud. Mesindussektorist esitas oma ettepaneku Eesti Mesinike Liit, kelle ettepanekuga ei arvestatud seletuskirja lisas toodud põhjendustel.

(allkirjastatud digitaalselt)
Marko Gorban
Kantsler